

Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Jókai Rita

A Napóleon-kép avagy Korzika francia integrációja?

PhD értekezés
Tézisek

Témavezető:
Prof. Dr. J. Nagy László
Tanszékvezető egyetemi tanár
Szeged, 2006

Francis Pomponinak, a nizzai egyetem professzorának és a Napóleon-kor egyik legelismerettebb, korzikai specialistájának az irányítása alatt indult az a kutatómunka, amely a korzikai Napóleon-kép kialakulásának és változásának a vizsgálatát tűzte ki célul. A dolgozat a Császár 1814-ben bekövetkező bukásától, egészen az 1840-es évekig elemzi a szigetlakóknak Napóleonhoz való viszonyát.

A témával kapcsolatos szakirodalom első csoportját a Korzika általános történetével foglalkozó munkák alkotják. Ezeket műveket – historiográfiai szempontból azon elv alapján, hogy a szerzők korzikai származásúak vagy sem, két csoportra oszthatjuk; korzikai születésű és nem korzikai születésű szerzők. A nem korzikai szerzők – mint például Dorothy Carrington – minden különösebb érzelmi és politikai kötöttség nélkül mutatják be a korzikai történelem különböző korszakait. A korzikai történészek munkái jóval szubjektívebbek, sőt politikai meggyőződésük alapvetően befolyásolja a Napóleon-korszak, illetve az ezt követő események beállítását. Míg napjaink korzikai történészei közül Francis Pomponi, Pierre Antonetti, René Emmanuelli tanulmányaiban Napóleon uralkodása és a szigetet Franciaországhoz integráló politikája egyet jelentett Korzika felemelkedésével, addig Roger Caratini korzikai nacionalizmusa Napóleonot Hitlerhez hasonlítja. Úgy véli, hogy az ambiciózus és karrierista Császár – feledvén korzikai gyökereit – könyörtelen imperialista módszerekkel próbálta szülőföldjét franciává tenni. Vergé-Franceschini Korzika-képe viszont egyfajta sajátos átmenetet képez az itt felvázolt integrista és a nacionalista történetírás között. Napóleon Korzika-politikáját szerinte nem a hódító rossz szándék ihlette. Császár szentül meg volt győződve arról, hogy Korzika felemelkedésének kulcsa Párizsban van.

Az általunk taglalt korszak vonatkozásában kifejezetten kevés Korzika-történeti feldolgozás született. Míg az Ancien Régime időszakának fontosabb kérdéseiről jelentős irások láttak napvilágot – gondolunk itt Francis Pomponi, René Emmanuelli illetve François Poli munkásságára – addig a restauráció és a Bourbonok bukását követő idők teljeseen háttérbe szorult a korzikai történetírásban. Ennek a sajátos egyoldalúságnak valószínűleg abban keresendő az oka, hogy a korzikaiak számára ez az időszak, kiváltképpen a restauráció évei, a nemzetből való kitaszítottság érzésével volt azonos. A részproblémákkal foglalkozó, kevés számú tanulmány közül feltétlenül meg kell említenünk Francis Pomponinak az 1814-es, bastiai szeparatista felkelésről írott tanulmányát, valamint Emil Franceschini munkáját, amely a sziget általános helyzetéről nyújt értékes információkat a császárság utolsó éveiben, illetve a restauráció kezdetén. Ehelyütt említendő még Gabriel Marchi 1855-ben kiadott könyve a fionurbói háborúról, valamint Fernand Beaucour doktori értekezése a Száz nap korzikai vonatkozásairól. René Bourgeois és René Luciani könyve, amely a korzikai csendőrség történetének bemutatására vállalkozik, átfogó képet fest a szigeten az 1816-os és 1817-es években kialakult ellentmondásokról. Marco Cini 2000-ben megjelent könyvében a bastiai elit politikai kultúráját elemzi a XIX. század folyamán. Ám a korzikai Napóleon-képről ezekben a művekben is épphogy érintőlegesen esik szó!

Napóleon és Korzika viszonyáról három, alapvető fontosságú műemlíttendő. Az első, és általunk legérdekesebbnek és leghasznosabbnak tartott munka Dorothy Carrington, angol történész tollából származik, amely Napóleon gyermekéveiről, családjáról és fiatalokáról szól. A levéltári alap kutatásokon nyugvó munka feltárja a Bonaparték származását, illetve a finom részletekbe menő alaposítással rekonstruálja a Bonaparte-család életét a Napóleon születését megelőző években. A történészek többsége nem szentel elegendő figyelmet az 1769 előtti időszaknak, és műveikben többnyire lemosódik az alapvetően francia kollaboránként beállított családfő, Charles Bonaparte személye, akit Carrington elsőként között rehabilitált. Napóleon és apja viszonyának mélyreható, pszichológiai elemzését szintén neki köszönhetjük. François Poli 2005-ben megjelent könyve, amely a legnaprakészebb

korzikai nacionalisták éppen azt rótták fel a Császárnak, amire ő a legbüszkébb volt: Korzikát egy nagy és haladó nemzet egyenjogú részévé tette.

Nem csoda, hogy a Császár személyének és uralkodásának a megítélése ennek megfelelően a leghevesebb viták tárgyát képezi napjainkban is. Míg a XX. század első felében Ange Cipriani Napóleont a korzikai Messiásnak festette le, addig Roger Caratini 1995-ös munkájában a náci diktátor elődjének illetve példaképének írja le korzikai honfitársát. Ajaccio – a Császári Város – azonban ma is végtelenül büszke leghíresebb gyermekére és gondosan ápolja a városban mindenütt jelenlevő Napóloen-kultuszt.

A dolgozat témájához kapcsolódó publikációk jegyzéke:

1. „A fiatal Napóleon írásai Korzikáról”, in: DOCUMENTA HISTORICA 36., Szeged, 1998
2. „L'expédition d'Egypte: rêve napoléonienne ou étape pondérée de l'extension française dans la Méditerranée?” in: Mediterrán Tanulmányok VIII., Szeged, 1998
3. „Korzika: egy sziget a nagyhatalmi vetélkedések középpontjában”, in Mediterrán Tanulmányok IX., Szeged, 1999
4. „Napoléon et son image dans la presse corse”, in: Mediterrán Tanulmányok XI., Szeged, 2002
5. „La sécession bastiaise en 1814” in: Mediterrán Tanulmányok, megjelenés előtt

tanulmány Napóleon gyermek és fiatalkoráról. A könyv sokban egyetért Carrington megállapításaival, objektív és a legenda későbbi hatásától is elvonatkoztató mű. Ezen kívül természetesen felhasználtuk a ma már meghaladottnak tartott, klasszikus munkákat is, mint Frédéric Masson *Napoléon dans sa jeunesse*-című művét. Masson a legnagyobb pontossággal rekonstruálja Napóleon fiatalkorának eseményeit. Azonban egyértelműen a kontinensen lezajló eseményekre koncentrált, a korzikai eseménytörténet ezéért háttérbe szorult. Így az általa felhasznált korzikai forrásanyag értelemszerűen eléggé egyoldalú és hiányos!

A PhD értekezés első részének elkészítéséhez természetesen felhasználtunk jónéhány Napóleon-biográfiát. E vonatkozásban elsősorban Jean Tulard, Georges Lefebvre, Luigi Mascilli Migliorini és Auguste Fournier könyveit forgattuk haszonnal.

A Napóleon-legenda és mítosz értelemszerűen elválaszthatatlan a bonapartizmus témakörétől. E vonatkozásban Frédéric Bluche, Bernard Ménager és Maurice Descotes Jean Lucas-Dubreton, Jules Dechamps, Natalie Petiteau, Pierrette Joiffroi-Faggianelli, Luigi Mascilli Migliorini neve említendő. Ehelyütt külön is kiemeljük a Sudhir Hazareesingh által írt és forrásokban hihetetlenül gazdag, „*A Napoléon-legenda*”-című 2005-ben megjelent írását.

Ami a felhasznált forrásanyagot illeti, a korszakra vonatkozó és a Bourbon-adminisztrációhoz kapcsolódó, nem publikált forrásokat a párizsi Nemzeti Levéltárban (série 7) találhatja a kutató. Azonban számomra nem volt lehetséges, hogy hosszabb időt töltsék itt, így csupán az 1821-es évre vonatkozóan nézhettem át a rendőrség és a megyei adminisztráció központi igazgatóságának a jelentéseit (*Bulletins de la direction Générale de l'Administration Départementale et de la Police*). E források azt világították meg, hogy a korzikaiak hogyan reagáltak Napóleon, Szent-Ilonán bekövetkező halálának a hírére. Ami a publikált forrásokat illeti, a restauráció koráról Emil Franceschini folyamatosan publikált a XIX. század végén alapított, korzikai folyóiratba, a Bulletin de la Société des Sciences Historiques et Naturelles de la Corse-ba (a továbbiakban: BSSHNC). Franceschini szintén a párizsi Nemzeti Levéltárban (Archives Nationales) folytatott kutatásokat a korszakról, és a következő cikkeket publikálta: *Un préfet de la Corse sous la Restauration: M. De Saint-Genest 1815-1818*, *M. de Vignolle, préfet de la Corse en 1819*, *La Corse sous l'administration de M.de Vignolles, l'élection du général Sebastiani en Corse 1819*, *Situation morale et judiciaire de la Corse dans les années 1817-1821*. Az alapvetően a prefektusok levelezésére és intézkedéseire alapozott tanulmányokon kívül döntő fontosságú a korszak vonatkozásában az ugyancsak Franceschini által publikált, ún. *Constant-jelentések*, amelyek a különleges rendőri megbízott által, 1816 és 1818 között írt, valamennyi jelentést tartalmazzák. Constant 1818 után maga írta meg jelentéseinek összefoglalóját „*Tableau sur la Corse*” címmel, és munkáját Franceschini szintén publikálta a BSSHNC-ben. Fontos forrásnak tekinthető még a Napóleon lemondását követő, sorsdöntő hónapokkal kapcsolatban Vérard, grenobli származású hivatalnok 4 kötetes munkája „*La Corse ou Résumé des divers écrits relatifs à cette île et à ces habitants depuis leur origine jusqu'à la fin de 1815*” címmel, amely csupán 1985-ben jelent meg. E mű, Vérard naplójára támaszkodva, a legnagyobb hűséggel számol a Napóleon bukásának a következményeiről a szigeten és objektív képet fest a korzikaiak reakciójáról. Nem utolsósorban pedig fennmaradt Poli kapitány visszaemlékezése, amelyet az Etudes Corses folyóiratban publikáltak 1954-ben. A memoár arról a korzikai, bonapartista tömegmozgalomról közöl értékes információkat, amely a fiumorboi háború néven vonult be a korzikai történelembe.

A forrásaink következő csoportját azoknak a korzikai íróknak, a sziget és közvetve vagy közvetlenül Napóleon védelmében írt művei jelentik, melyekhez az ajacciói megyei levéltárban lehet hozzájutni. E munkákat a restauráció időszaka alatt jelentették meg és kronológiai áttekintésük segítségével rekonstruálhattuk a Napóleon-kép fokozatos változását. Míg Ange di Pietri, 1814-ben megjelent munkája még csak említést sem mert tenni

Napóleonnal, addig Pascal Pompei 1821-ben és egy névtelen, korzikai polgárnak 1825-ben megjelentetett munkája már vitathatatlanul a Napóleon-kultusz előhírnökének tekinthető. Az 1820-as évek végétől megjelenő munkák (gondolunk itt Francesco Ottaviano Renucci, Toussaint Nascia vagy Forcioli-Conti gróf munkáira) Napóleont már mint egy egyetemes zsenit ábrázolják.

Nem utolsósorban pedig forrásként használtuk fel az első, hivatalos korzikai újságot. Az először 1817-ben, olaszul és franciául megjelent Korzikai Megyei Újság (Le Journal Départementale de la Corse) előbb havi majd hetilapként funkcionált, és bár többször megváltoztatták a címét (1831-ben felvette a Journal libre de la Corse, 1837-től pedig Journal de la Corse címet) a tény, hogy teljesen a prefektúra ellenőrzése alatt állt, mit sem változott. A Napóleon-kultusz hihetetlen népszerűségét pedig semmi sem bizonyítja egyértelműbben, minthogy e hivatalos újság is szinte kampányt folytatott előbb Napóleon rehabilitása, később pedig kultuszának népszerűsítése érdekében.

Dolgozatunk alapvető célja az 1814 után kialakuló és a szigeten általánossá váló Napóleon-kultusz elemzése. Ez a Napóleon-kultusz gyökeresen különbözik a kontinensen kialakult megfelelőjétől. Napóleon, a waterloo-i vereség után és a restaurált Bourbon-uralkodókkal szemben, a Forradalom szellemét, a Szabadságot és az Egyenlőséget testesítette meg. Ez az idealizált Napóleon-kép a Császár korzikai származását a következőképp interpretálta: Napóleon idegenszerűsége, különbözősége magát a Forradalmat személyesítette meg, az „Újat”, az Ancien Régime velejéig korhadt, gyűlölt „Régi” rendszerének ellenében.

A sziget történetét csupán vázlatosan ismertetjük egészen a XVIII. századig. Ellenben a sziget függetlenségi törekvéseit, a Genova ellen vívott szabadságharcát és Franciaország Korzika megszerzésére irányuló politikáját részletesen elemezzük. A Genova és Franciaország között vergődő, kis korzikai állam Pascal Paoli vezetése alatt egy rövid időre önállóságra tett szert és ez az idő, a sziget hőskorának minősült a korzikai lakosság egy részének az emlékezetében. Mivel a paolisták – Paolinak a szigeten maradt hívei – még a Császárság alatt is ezt a kort írták vissza, részletes elemzése nélkülözhetelen a sziget politikai megosztottságának a megértéséhez. Azonban ezt az eseménytörténetben rendkívül gazdag kort elsősorban a Bonaparte-család szempontjából elemezzük, akik végig aktív szereplői voltak a Genova elleni szabadságharcnak, illetve fontos szerepet játszottak Paoli kormányában.

A Császárság bukásáig bemutatjuk a Napóleon és szülőföldje kapcsolatát, majd rátérünk arra az időszakra, amely a dolgozat gerincét alkotja. 1814-től 1830-ig, magyarul először, rekonstruáljuk a sziget nehezen nyomon követhető eseménytörténetét valamint a szigetre rátelepedő Bourbon-adminisztráció politikáját. A felhasznált forrásanyagot - amely a Bourbon-hivatalnokok (tehát a prefektusok, rendőri és csendőri szervek) jelentéseire, levelezésére, valamint az események szemtanúinak a visszaemlékezésekre épít - a Korzika-történetek többsége nem idézi, sőt sokszor utalás sem történik rájuk. A Napóleon-kép vizsgálata szempontjából azonban rendkívül értékes ez a forrásanyag: a Bourbon-adminisztráció a legcsekélyebb, Napóleon-párti megnyilvánulásról, megmozdulásról írásos feljegyzést hagyott.

Az 1814-től 1816-ig tartó periódus a Napóleon-kép gyökeres változásának az időszaka. 1814-ben, a Császár első lemondásakor a korzikai nép részéről semmilyen Napóleon-párti megnyilvánulásról nincs tudomásunk. A szigetlakók, Franciaország többi részéhez hasonlóan, Napóleon bukásában a pusztító háborúk, a sorozások és a rossz gazdasági körülmények végét látták. A sziget északi része, amely a Forradalom és Napóleon uralkodása ellenére sem érezte franciának magát, Bastia vezetésével angol protektorátus alatt képzelte el a sziget jövőjét. Itt kitérünk Anglia politikájára is, amelyben Korzika megszerzése nem játszott többé valós szerepet. Ekkorra az angol kabinet csupán flottatámaszpontokat és

főle magasodott és elhomályosította a Lajos-Fülöp névvel fémjelzett, szürke és dicstelen jelent. (Ennek az összehasonlításnak pedig a közvetett haszonélvezője Napóleon-Lajos lett, aki 1832-től a Császár egyetlen, legitim örökösének állította be magát, a Polgárkirály ellenében.)

A Napóleon-kép rehabilitációjának a vonatkozásában a következő periódusokat különíthetjük el az újságban. 1830-ig Napóleon neve egyáltalán nem bukkant fel, a Restauráció elnyomó politikája ezt lehetetlenné tette. 1830-tól 1832-ig Napóleon neve először jelent meg nyomtatásban, azonban az újság fő témája Lajos-Fülöp rezsimjének az éltetése volt. Napóleon a Bourbon-rezsimhez viszonyítva lett csupán rehabilitálva. 1832-től 1834-ig szinte kampányról beszélhetünk Napóleon dicsőségének a visszaállításával kapcsolatban. Korzika így saját rehabilitációját kívánta megvalósítani: az újra pozitívvá váló Napóleon-képre hivatkozva követelte tehát elismerését és egyenjogúságát a francia nemzeten belül. 1834-től 1836-ig Napóleon volt a korzikai újság egyedüli főszereplője, alakja egyértelműen Lajos-Fülöp főle emelkedett az újság hasábjain. Korzika pedig saját visszaállította a szigeten, hogy ekkora hőst volt képes adnia Franciaországnak illetve a világnak. Ekkorra már a félisteni, mártír kép dominált. 1836-tól 1848-ig Napóleon neve eltűnt a földalról, hiszen rehabilitációja sikerrel befejeződött. Ezentúl nevével a „Vegyes hírekben” találkozunk, az újságírók pedig a Bonaparte-család illetve a Napóleon tiszteletére emelendő szobor kapcsán emlékeztek meg a Császárról.

Összefoglalva elmondhatjuk tehát, hogy az 1840-es évekre Napóleon minden tekintetben rehabilitálva lett: uralkodása a francia történelem egyik dicső szakaszának minősült, honfitársai pedig – akik a Forradalom és később a Császár integrációs politikájának a következtében váltak franciává – most, gloriifikációja révén visszakerültek a francia nemzetbe. Sőt, mivel ők adták e zseniális államférfit és a haladó eszmékért mártírhalt halt hőst Franciaországnak, méltán jogosultak a kontinensen élő „honfitársaik” megbecsülésére. Harcuknak konkrét eredményei is voltak: Lajos-Fülöp kormánya visszaállította a szigeten az esküdtszékek működését, a korzikaiak egyre aktívabb szerepet játszottak a sziget politikai életében és közigazgatásában, valamint a szigetlakók érdekeire nézve kedvezőtlen vámtarifákat is jelenösen módosították.

A feltámasztott Napóleon-legenda és kultusz közvetlen politikai jelenőségét Napóleon-Lajos szédületes sikerei bizonyították a dinasztia szülőföldjén: az 1848 júniusi képviselőválasztáson a 38 197 korzikai szavazatból 35903-at szerzett meg, a december 10-i köztársasági elnökválasztáson a korzikai szavazatok 95 százalékát tudta maga mögött, a császárság visszaállítására vonatkozó népszavazás pedig 1852 november 21-én 56 549 igen szavazatot eredményezett a szigeten mindössze 39 « nem » ellenében.

A Napóleon-rehabilitációjáért folytatott harcuk győzelmeként ünnepelték a korzikaiak III. Napóleon trónra lépését. Magát a II Császárságot pedig szinte apoteózisként élték meg: a sziget visszaváltozott a császári dinasztia szülőföldjévé.

A korzikai nacionalizmus újjáéledése az 1960-as években teljesen átértékelte az 1814 óta kialakult, mitikus Napóleon-képet. A XX-ik századi nacionalisták példaképeket Pascal Paoliban, a korzikai függetlenség Atyjában látták. Szintén Paoli híveit nevezték nacionalistának a XVIII-században, megkülönböztetendő a francia-párti illetve a Genova-párti korzikaiaktól. Franciaországot Korzika leigázójának állították be, amely az 1768-as, Versailles-szerződés óta kizsákmányolja a szigetet. Korzika 1789-es franciaországi integrációját is egyértelműen negatívként értékelték a sziget „elfranciasodása”, tehát a korzikai kultúra, nyelv visszaszorulása miatt. Napóleont pedig éppen a sziget integrációjában játszott szerepe miatt ítélték el: hiszen a lakosság egésze nem adta beleegyezését a sziget franciává válásához. Így a

keresendő. Ez a politika pedig – és ezt a tényt újfent kihangsúlyozzuk - teljesen ellentétben állt a Francia Forradalomnak, a szigetlakók felé biztosított, legfontosabb vívmányával: Alkotmányozó Nemzetgyűlés 1789 november 30-i dekrétumával. Ennek értelmében a szigetet minden vonatkozásában egyenjogúvá vált a királyág többé részével, lakosait pedig a francia alkotmány és nemzetgyűlés határozatai értelmében kormányozták. Ennek következményeként pedig az a lehetőség, hogy a sziget valaha is visszakerülhet a genovai köztársaság birtokába, örökre feledésbe merült. Az 1789-es dekrétum szellemét 1815 után - és a Szövetségesek által restaurált dinasztiával ellentétben - Napóleon testesítette meg honfitársai számára: hiszen a Császár, a Száz nap eseményei alatt, a Forradalom „gyermekének” szerepében tetszelgett. A Bourbonok isteni akaratból eredeztethető legitimitásával saját, a francia nép (ideértve természetesen a korzikai népet is!) akaratára visszavezethető legitimitását állította szembe.

A Napóleon-glorifikáció másik alapvető okát az 1814-től, Franciaországban eluralkó, fekete-legendában kell keresnünk. Ez a legenda nem csupán Napóleon személyét támadta, hanem szülőföldje ellen is rágalomhadjáratot indított. Napóleon és Korzika együttesen lett kitaszítva a francia nemzetből: Napóleon, a „korzikai szörny” visszataszító jellemét, árulásait és barbárságát a származásával magyarázták. E támadások kegyetlen és abszurd állításai Napóleon mellé állították honfitársait, hiszen a Császár elleni kirohanások minden egyes korzikait személy szerint is sértettek.

Dolgozatunkban gazdagon idézünk annak a Korzika és Napóleon-ellenes kampánynak a termékeiből, amelyek magyar fordításban még nem léteznek. A nagyszámú pamfletek, brosúrák és cikkek kihangsúlyozták Napóleon idegen eredetét, a franciától teljesen különböző karakterét. A publicisták azt kívánták bebizonyítani, hogy ez a szörny, az emberiség ellensége nem Franciaország szülötte, hanem egy jelentéktelen, barbár szigetcskéről származik, amely születésekor került csupán Franciaország fennhatósága alá.

A Napóleon korzikai eredetét becsmérő brosúrák közül Chateaubriand 1814 április 4-én megjelent, « *Buonapartérről és a Bourbonokról* » című írásából idézünk bővebben. Írása tökéletesen illusztrálja, hogy milyen támadásoknak volt kitéve Korzika szigete, híres szülőtte, Napóleon miatt. Chateaubriand tehát élesen szembeállította a francia és a korzikai népet : míg az előbbi a Jó megtestesítője, az utóbbi - hiszen Napóleon szülőföldje - egyesíti magában az emberiség összes negatív vonását. Ezenkívül Korzikát inkább Itália részének tekinti, mint franciának. Ezt támasztja alá a korzikaiak nyelve, karaktere és mediterrán kultúrája: sziget évszázadokig a különböző olasz államalakulatok fennhatósága alá tartozott. Chateaubriand brosúrája a legjobb példája a korzikaiak ellen, egyszerre több fronton indított támadásoknak. Azon kívül, hogy barbár, civilizálatlan vadembereknek festette le a szigetlakókat, kétségbe vonta, hogy a francia nemzethez tartoznának. A sziget olasz meghatározottságának a hangsúlyozása pedig Korzika esetleges átengedésére tartalmazott burkolt célzásokat, amiktől a szigetlakók a legjobban tartottak.

Lajos-Fülöp uralkodásával a Napóleon-kultusz Franciaország-szerte hihetetlen virágzásnak indult. A Polgárkirály így kívánta Napóleon volt híveit a saját rezsimje mellé állítani és egyben egy nemzeti konszenzusz kialakítani a Császárság és a Császár személyeinek a vonatkozásában. 1832-ben elhunyt Napóleon egyetlen, legitim örököse, Reichstadt hercege: Napóleon volt hívei tehát – legalábbis úgy tűnt – örökre leszámolhattak a császári dinasztia hatalomra kerüléséről szőtt álmaikkal. Lajos-Fülöp pedig tudatosan törekedett e kialakult hiátus betöltésére és saját személyét kívánta Napóleon legitim örökösének beállítani.

A Korzikai Megyei Újság segítségével (amely 1831-től a Korzikai Szabad Újság, 1837-től pedig a Korzikai Újság címet viseli) az 1840-es évekig követtük nyomon a Napóleon-kép glorifikációját, amelyet a Polgárkirály rezsimje lehetővé tett. Az újság, amely a prefektúra szigorú ellenőrzése alatt állt, szinte megtestesíti a Lajos-Fülöp politikájából származó ellentmondásokat: míg a Polgárkirály a saját, politikai hasznára akarta fordítani a legalizált Napóleon-kultuszt, addig ez a feltámasztott és dicsőséges Napóleon-kép a rezsim

élelmiszerraktárakat kívánt az ellenőrzése alatt tartani a Mediterráneumban. Az Angol-Korzikai királyság visszaállítása pedig jelentős anyagi áldozatokat valamint szárazföldi, katonai egységek bevetését tételezte volna fel. Részletesen ismertetjük ezután a bastiai szeparatista lázadás lefolyását és elemezzük az okokat, amelyek a kirobbanásához vezettek. Bastiával ellentétben, a déli területek, Ajaccio-val az éltükön, Franciaországhoz tartozónak érezték magukat és, bár király-párti elkötelezettségről nem beszélhetünk, felsorakoztak a Bourbonok zászlaja alatt. Ennek során kihangsúlyozzuk, hogy ez a korzikai régió immár franciának érezte magát ekkorra, részben Napóleon integrációs politikájának köszönhetően. A bastiai szeparatista mozgalom XVIII. Lajos trónra lépésével illetve legitimitásának nemzetközi elismerésével magától felszámolódtott és vezetői behódoltak az új uralkodónak. Azonban Napóleon Elba szigetére történő száműzetése, később pedig a Száz Nap eseményei újra felborították ezt a nagyon bizonytalan, kényes egyensúlyi állapotot. Napóleonnal korzikai hívei már 1814 májusában felvették a kapcsolatot és a két sziget között egyfajta cinkosság alakult ki a Bourbon-hatóságok kijátszása érdekében.

A korzikaiak tehát szimpátiával fordultak bukott honfitársuk felé, a francia nemzetből való kitaszíttottsága - amely egyben Korzika kitaszíttottságát is jelentette – egyesítette Napóleont és a szigetlakókat. A Napóleon-kép ezekben a hónapokban változott meg alapjaiban, a Korzikát kizsákmányoló, megtagadó Császár-portré pedig teljessen eltűnt. E váratlan fordulatot, tehát a szigetlakóknak Napóleon melletti kiállását több tényező együttes hatása provokálta ki. Korzika az 1789-es, forradalmi dekrétummal érezte magát Franciaország részének, és nem egy meghódított tartománynak. A Bourbonok, bár nem vonták vissza a dekrétumot, a Trónbítorló hazáját nem tartották francia területnek. Sőt, újfent felmerült a sziget Genovának való visszajuttatása. Mindezt tetézte, hogy a Bourbon-adminisztráció lenézte Napóleon szülőföldjét, barbárnak, civilizálatlannak tartotta, a korzikaiakkal pedig ellenségesen viselkedett. Ennek egyértelmű következménye lett, hogy a szigetlakók átértékelték Napóleonnak, az előbb buzgó jakobinusnak és Paoli ellenségének, illetve a Császárnak a szerepét a sziget vonatkozásában. Hangsúlyozzuk, hogy Napóleon egy korzikai kapitánnyal, Poli-val együtt dolgozott ki több menekülési útvonalat Elba szigetéről, és, amennyiben a kockázatos vállalkozás – amely a későbbiek során a Száz Nap-néven vonult be a történelembe – kudarcba torkollt volna, Napóleon Korzika szigetére vonult volna vissza, bízva a lakosság támogatásában!

Napóleon 1815 februárjában hagyta el Elbát és Párizs felé vette az útját. A sziget vonatkozásában konkrét intézkedéseket fogalmazott meg: előbb egy végrehajtóbizottságnak kellett gondoskodnia arról, hogy a lakosság Napóleon mellé álljon, utána pedig egy, az általa még Elbán megnevezett személyekből álló, ideiglenes kormánynak kellett átvennie a hatalmat. Minden a Napóleon által elképzelt úton haladt! Küldötteit a lakosság leírhatatlan ovációval köszöntötte mindentűt. Még a legkisebb településeken is szembeszálltak a Bourbon-kormányzattal és így április hónapra a sziget – a lakosság legnagyobb meglepetésére – visszakerült Napóleon hatalma alá. Alig egy év leforgása alatt Napóleon a végtelenen megosztott pártok, klánok felé emelkedett és személye nemzeti konszenzust jelentett a lakosság körében.

A Száz Nap eseményeit követően Bourbon-rezsim visszaállítása erőszak nélkül ment végbe. A Napóleon-párti erők, kivétel nélkül behódoltak az új hatalomnak. Ebben a helyzetben esély nyílt volna arra, hogy a sziget és a Bourbon-kormányzat egy új, és egészségesebb kapcsolatrendszer építsen ki egymással, az újrakezdés jegyében. Ezt azonban két tényező lehetetlenné tette. Az első Joachim Murat, volt nápolyi király korzikai partraszállása volt. A szövetségesek által üldözött és királysága visszaszerzésének irreális vágyától hajtott Murat a szigeten keresett magának búvóhelyet. A lakosság pedig befogadta: hiszen Napóleon sógoráról volt szó, aki, árulásai ellenére is, a Napóleoni-legenda impozáns alakja maradt. Bár Murat nem sokáig élt vissza a korzikai vendégszeretettel, az új rezsim nem

felejtette el a szigetlakók újfenti engedetlenségét. Dolgozatunkban részletekbe menően mutatjuk be Murat korzikai kalandját, hiszen még a francia nyelvű, Murat monográfiák is épphogy csak megemlékeznek életének erről az epizódjáról. A második tényező, ami lehetetlenné tette a sziget és a Franciaország közötti, harmonikusabb újakezdést, az 1815 októberétől általánossá váló fehér-terrorban öltött testet. A sziget új, katonai kormányzója, Rivière márki annak ellenére rendelte el a bonapartisták – tehát a Száz Nap eseményei illetve Murat korzikai kalandjában kompromittálódott személyek – letartóztatását, hogy ez utóbbiak már behódoltak XVIII. Lajos kormánynak. Természetesen nem egyedülálló jelenségről van szó: Napóleon-bukása után Franciaország más területein is megtörténtek akciókat hajtottak végre a bonapartisták ellen. Azonban a kormányzó kegyetlen és a korzikaiak szemében végletesen igazságtalan politikája egy olyan, jelentős tömegmozgalmat eredményezett a szigeten, amelyre a kontinensen nem akadt példa. Sőt, gyakorlatilag háborús állapotok alakultak ki a Bourbon-hatalom és a Fiumurbo területére visszavonult, korzikai csapatok között. A kormányzó több offenzívát indított a szedett-vedett korzikai csapatok ellen, de hivatásos katonái minden alkalommal alul maradtak. Ennek eredményeként XVIII. Lajos kabinete jobbnak látta visszarendelni a kormányzót, még mielőtt a sziget egésze fellázadt volna. A mozgalom vezetői és a kormányzat új képviselői között béketárgyalások kezdődtek, majd a lázadók ismétellen behódoltak a Bourbon-rezsimnek és ezért amnesztiában részesültek. Ez a háborúvá szélesedő, bonapartista tömegmozgalom volt az utolsó, Napóleon-párti, fegyveres felkelés Korzika történetében. Részletes elemzése elengedhetetlen volt dolgozatunkhoz, hiszen egyrészt rávilágított Bourbon-hatalom szerencsétlen és konfliktuskereső politikájára, másrészt pedig épp ennek a politikának az egyenes következményére, tehát a napóleon-kor korzikai idealizálására.

A Bourbon dinasztia hatalmának visszaállítása a bastiai szeptemista lázadás és a fiumorbói háború után rendkívüli nehézségekbe ütközött a szigeten. A szigetre küldött hivatalnokok alapvető ismeretekkel sem rendelkeztek a sziget politikai és társadalmi sajátosságairól, a kontinensen szerzett tapasztalataikat pedig nem tudták Korzikán kamatoztatni. Rádásul a többségük előítéleteket táplált Napóleon, barbár és civilizálatlan szülőföldje iránt. Az volt tehát jellemző - és dolgozatunk alapvetően erre a tényre kíván rávilágítani - , hogy a Bourbon-adminisztráció nem tekintette valójában franciának a szigetet: Korzika, bár hivatalosan Franciaország része maradt. Napóleon bukása után kítaszítottott a nemzetből. Ekkor alakult ki a Trónbitorló szülőföldjének az imázsa, s ez a kép a restauráció végéig változatlan maradt. Francis Pomponi az „eltaszított” (mal-aimée) jelzőt alkalmazza a restauráció Korzikájára. A Bourbon-adminisztráció a korzikai, valós problémákon nem tudott és nem is akart segíteni, maguk a francia hivatalnokok is inkább büntetésnek tekintették a korzikai szolgálatukat és mindent megtektek, hogy minél hamarabb elkerüljenek innen. Részletesen elemezzük tehát a Bourbon-adminisztráció szerencsétlen és szemellenzős politikáját, amely végleg a rezsim ellen fordította a szigetlakókat. 1816 és 1818 között valódi elnyomásról beszélhetünk a sziget vonatkozásában. A sziget élén álló, ultra royalista és anti-bonapartista Saint-Genest prefektus szigorúan figyelte a gyanús, tehát nem elkötelezett royalista meggyőződésű személyeket. Ezenkívül, a Bourbon-kabinet utasításai ellenére (!), kirekesztette a bonapartistákat és hangsúlyozandó, az angol-pártiakat is, a sziget politikai életéből. Ebből következtetünk, hogy a bonapartisták és az angol-pártiak közötti ellentéték elhomályosultak: Napóleon eddig elszánt ellenségei szintén átértékelték honfitársuk uralkodását és politikai szerepvállalását. A sziget irányítását a teljes anarchia jellemezte: a két fő tisztségviselő – a kormányzó és a prefektus – is harcban állt egymással, a sziget érdekeivel pedig senki sem törődött. Két, független hatalomként irányították Korzikát és ellenségeskedésük hátráltatta a kormány utasításainak a végrehajtását és egyben diszkreditálta az Udvarot a szigetlakók szemében.

Bár 1818 után a légkör egy kicsit enyhült, a Bourbon-adminisztráció politikája alapjaiban micsém változott. 1830-ig a szigetlakók és a kormányzat ambivalens viszonyát négy problémakör határozta meg. Az első Korzika Alkotmányon kívüli státusza volt az igazságszolgáltatás területén. 1814 június 4-én XVIII Lajos Alkotmányt adományozott a francia népnek, amely a különleges bíróságok és rendkívüli megbízottak hatáskörének megszüntetését illetve az esküdszékek visszaállítását tartalmazta. Azonban június 29-én egy királyi rendelet a szigeten bevezette a Büntető Bíróságok felállítását, mint a pártatlan bíráskodás egyedüli lehetőségét a szigeten. A második jelentős probléma a választási rendszer volt. A szigeten szinte lehetetlen volt teljesíteni a szavazati jog megszerzéséhez nélkülözhetetlen 300 frankos, évi adófizetési kvótát. Így azok a családok, akik bár tradicionálisan jelentős befolyással rendelkeztek honfitársaik körében, kiszorultak a sziget politikai életéből. A harmadik, a szigetlakókat a kormányzattal élesen szembeállító probléma a köztisztviselők kinevezésében rejlett. A sziget elitejé számára – mint ahogy a fentiekben említettük – a politikusi karrier lehetősége szinte teljesen lehetetlenné vált. A kormányzat azonban nem cédgedett meg ennyivel és fenntartásokkal élt a korzikaikkal kapcsolatban az adminisztratív illetve igazságügyi tisztségek odaítélésében is. Elterjedt elképzelés volt, hogy a szigetlakók objektívabban elbánásban részesülnek a kontinensről érkező hivatalnok részéről. Ez volt a sziget elitejé számára a Bourbon-adminisztráció legfájdalmasabb intézkedése. A negyedik, szintén jelentős probléma gazdasági jellegű volt. 1818 április 11-én a kormányzat egy új vámrendszert vezetett be a sziget vonatkozásában. A legtöbb, a szigetről a kontinensre érkező árut ezentúl megvámolták, éppúgy, mint a külföldről Franciaországba érkező árucikkeket. Az intézkedést azzal magyarázták, hogy csakis külföldi árucikkekről van szó, mivel Korzika nem rendelkezik az előállításukhoz szükséges iparral. Azonban a kontinensről jövő francia áruk teljesen vámentesen érkeztek a szigetre, a külföldi áruk ellenében, amelyeket magas vámtarifának vetettek alá. Az új vámrendszer bevezetése egyértelműen Korzika „franciaságát” tette kérdésessé.

A fent említett kérdések foglalkoztatták tehát a korzikai közvéleményt, mikor megérkezett Napóleon halálának híre a szülőföldjére. A központi hatóságok jelentései a legmélyebb gyászról adnak hírt, s e jelentéseken kívül nem áll rendelkezésünkre más forrás, ami a korzikaik érzelmeiről számolna be. A szigetlakóknak a legkisebb Napóleon-párti felszólalástól, nyilvános megemlékezéstől tartózkodnia kellett, hiszen mindez törvénybe ütközőnek minősült. A fenti jelentések egyértelművé tették számunkra, hogy Korzika volt az egyetlen olyan megye Franciaországban, amely őszintén meggyászolta Napóleon Szent Ilonán bekövetkezett halálát. A szigetlakók egyetemes gyásza csupán a Bourbon-adminisztráció elnyomó intézkedései miatt nem nyerhetett kifejezést, hiszen a XVIII. Lajos által hozott megszorító intézkedések még érvényben voltak.

Ugyanakkor épp ez az elnyomás eredményezte azt, hogy a lakosság nemcsak egy emberként, hanem politikai és kláni hovatartozásától függetlenül, korzikaiként gyászolta meg azt, aki Franciaország első emberévé vált. Ekkorra tehát a Napóleon-kép már teljesen ártérklődött: Napóleon személye Korzika Franciaországhoz való tartozását testesítette meg ezentúl, és az ő személye volt a sziget integrációjának a szimbóluma a korzikaik szemében. Azonban ahhoz, hogy Korzika visszafoglalhassa megérdemelt helyét Franciaországon belül, ahhoz Napóleon személyének és zsenijének a rehabilitálása elengedhetetlen fontossággal bírt.

Dolgozatunk befejező részében Napóleon gloriifikációját elemezzük, amely konkrét politikai tartalommal bírt az általunk vizsgált korszakban, elemzésünkhöz pedig korzikai szerzők műveit illetve a kor egyetlen, korzikai újságját használtuk fel.

A szigeten kialakuló Napóleon-legenda több ponton különbözik a kontinensen létrejött megfelelőjétől. A Napóleon-legenda 1814-15 között alakult ki a szigeten, megelőzve a kontinentet. Egy év leforgása alatt a korzikaik felsorakoztak Napóleon mögött, s ennek alapvető oka a Bourbon-restauráció, a fentiekben részletezett, katasztrofális politikájában